

Признание за „Защо Западът не може да победи“

Книга, която трябва да се прочете. Един от най-добрите справочници за икономическите сили, формиращи съвременната геополитика. Непрекъснатата атака от факти и цифри, които разкриват основните причини за упадъка на Запада и окончателното му пропадане в зона на икономическа, военна и културна посредственост, дори незначителност.

Андрей Мартянов, автор на книгата „Загуба на военното превъзходство: късогледство на американското стратегическо планиране“ (*Losing Military Supremacy: The Myopia of American Strategic Planning*)

С тази книга Фади Лама представя изключителен анализ на историята на възникването и днешната същност на финансовата олигархия, която нарича Парижни сили. Той оголва обичайната фасада на онова, което обикновено се възприема като политически анализ, и запознава читателя с действителната природа на начина, по който народите и правителствата са превърнати в слуги на една имперска финансова система. Това е задълбочен и добре документиран труд. Много обезпокоителен и подтикващ към размисъл.

Робърт Инграхам, автор на „Съвременната англо-холандска империя“ (*The Modern Anglo-Dutch Empire*) и бивш редактор на списание „Екзекютив Интелиджънс Ривю“

Авторът Фади Лама обяснява възхода на западните Парижни сили в контролиращи правителства и общества по света и как те осигуряват господството на американския долар чрез неоколониалните политики, установени в Бретън Уудс през 1944 г. Днес незападният свят, начело с Китай, използва контролирано от държавата централно банкиране, за да надмине Запада по индустриална производителност. Авторът е представил блестящо подробен анализ на епохалните сили, които диктуват днешната мащабна смяна на световната геополитическа мощ.

Ричард К. Кук, бивш анализатор на Министерството на финансите, който предупреждава за възможен провал на мисията на сивалката „Чалънджър“; автор на книгата „Знаем тези истини: надеждата на паричната реформа“ (*We Hold These Truths: The Hope of Monetary Reform*)

Амбициозна книга, която обхваща накратко широк спектър от фактори, обуславящи днешните геополитически конфликти. Лама поднася ясен хронологичен разказ от колониалната епоха през Студената война до наши дни как западният свят се е стремил да запази глобалния ред, основан на неговото господство, и проследява как се развива международната система, тъй като този глобален ред е изправен пред нарастващи предизвикателства.

А. Б. Ейбрамс, автор на „Световната война в Сирия“ (*World War in Syria*) и „Неподвижен обект: 70 години война на Северна Корея с американската власт“ (*Immovable Object: North Korea's 70 Years At War with American Power*)

Фади Лама

ЗАЩО ЗАПАДЪТ НЕ МОЖЕ ДА ПОБЕДИ

От Бретън Удс до многополюсен свят

София, 2025

Преводът е направен по изданието:

FADI LAMA

WHY THE WEST CAN'T WIN

From Bretton Woods to a Multipolar World

Copyright © 2023 by Fadi Lama

First published in English in 2023 by Clarity Press, Inc.
2625 Piedmont Rd. NE, Ste. 56, Atlanta, GA. 30324

© Издателство „Изток-Запад“, 2025

Всички права на български език запазени. Нито една част от тази книга не може да бъде възпроизвеждана или предавана под каквато и да е форма и по какъвто и да било начин без изричното съгласие на издателство „Изток-Запад“.

© Светлана Дичева, превод, 2025

ISBN 978-619-01-1607-3

Фади Лама

ЗАЩО ЗАПАДЪТ НЕ МОЖЕ ДА ПОБЕДИ

*От Бретън Удс
до многополюсен свят*

Превод от английски
Светлана Дичева

БЛАГОДАРНОСТИ

Бих искал да благодаря на Даяна Колиър за нейните провокативни коментари, за дългите дискусии и спорадичните разногласия, които като цяло допринесоха значително за тази книга.

Фади Лама

СЪДЪРЖАНИЕ

Списък с графики	10	
Списък с таблици.....	13	
Списък със снимки.....	14	
Въведение	15	
Глава 1.		
Исторически преглед	17	
Глава 2.		
Възходът на Изтока.....	23	
Глава 3.		
Енергията: спасителният пояс на нациите	32	9
Глава 4.		
Парични сили (власт на парите).....	48	
Глава 5.		
Шокът „Никсън“ и Бретън Удс II.....	65	
Глава 6.		
Първостепенна роля на геополитиката в икономическото развитие	92	
Глава 7.		
Ценности на свободния свят	120	
Глава 8.		
Геополитическият конфликт: поддържане на неустойчивост.....	143	
Глава 9.		
Западът осъществява геостратегическите си планове.....	187	
Глава 10.		
Краят на Империята	210	
Бележки	226	
Показалец	299	

СПИСЪК С ГРАФИКИ

10	Фиг. 1. Историческо разпределение на населението в света	17
	Фиг. 2. Историческо разпределение на световния БВП	17
	Фиг. 3. Процент от световния БВП на Китай и Индия, исторически преглед	20
	Фиг. 4. БВП за 1950 г. Изток спрямо Запад	23
	Фиг. 5. БВП за 2016 г. Изток спрямо Запад	23
	Фиг. 6. 2016 г. Изток спрямо Запад в производство на реални стоки	24
	Фиг. 7. Сектори на реалните стоки и услуги в икономиката на САЩ 1947–2009 г.	26
	Фиг. 8. Производствен сектор, финанси, застраховане и недвижими имоти в икономиката на САЩ 1947–2009 г.	26
	Фиг. 9. Лица, получаващи талони за храна („Тривизонно“)	28
	Фиг. 10. Търговски излишък в САЩ: с петгодишно натрупване от 1935 до 1974 г.	28
	Фиг. 11. Търговски излишък в САЩ: с петгодишно натрупване от 1974 г. до 2019 г.	29
	Фиг. 12. Номинален БВП на Китай от 1960 г. до 2021 г.	30
	Фиг. 13. БВП на Китай по отрасли	30
	Фиг. 14. Производство на стоки в света спрямо потреблението на енергия в света 1976 г. – 2016 г.	32
	Фиг. 15. Производство на електроенергия 1991–2020 г.	34
	Фиг. 16. Темпове на растеж на производството на електроенергия	35
	Фиг. 17. Дял на производството на ядрена енергия	37
	Фиг. 18. Смъртни случаи на TWh по видове енергия	38
	Фиг. 19. Цена на петрола, 1972–2020 г.	43
	Фиг. 20. Световен внос на горива като процент от вноса на стоки	44

Фиг. 21. Внос на петрол от държави, различни от САЩ, спрямо търговския дефицит на САЩ – от 1970 до 2016 г.	45
Фиг. 22. Внос на петрол от други държави спрямо търговския дефицит на САЩ – от 1985 до 2016 г.	46
Фиг. 23. СССР: Износ и приходи от петрол спрямо данните за 1980 г.	46
Фиг. 24. Русия: Износ на петрол и приходи спрямо данните за 2014 г.	47
Фиг. 25. Неравномерност в богатството в хода на историята (Институт „Смитсониън“)	55
Фиг. 26. Дял на най-богатите 0,1% от домакинствата в САЩ 1913–2012 г.	67
Фиг. 27. Сектори производство, финанси, застраховане и недвижими имоти в САЩ 1947–2009 г.	69
Фиг. 28. Производство и FIRE + професионални бизнес услуги 1947–2009 г.	70
Фиг. 29. Производителност в САЩ и средни семейни доходи	71
Фиг. 30. Затворници в щатските и федералните затвори в САЩ 1925–2012 г.	73
Фиг. 31. Процент на смъртните случаи от свръхдоза наркотици в САЩ 1970–2007 г.	74
Фиг. 32. Разходи за здравеопазване в САЩ 1960–2020 г.	75
Фиг. 33. Разходи за здравеопазване в САЩ като процент от БВП 1960–2020 г. ..	75
Фиг. 34. Разходи за здравеопазване, БВП и заплати, 1968–2020 г.	76
Фиг. 35. Разбивка на най-богатите 1% („Саез и Зукман“)	78
Фиг. 36. Държавен дълг на САЩ от 1960 г. до 2020 г.	81
Фиг. 37. Щатски долари спрямо руската рубла	85
Фиг. 38. Обезценяване на рублата след 18 март 2014 г.	85
Фиг. 39. Сривове на валутите 1800–2006 г. („Райнхарт и Рогоф“)	87
Фиг. 40. Съдържание на сребро в 10 валути („Райнхарт и Рогоф“)	87
Фиг. 41. Лихвен процент на Федералния резерв януари 1975 г. – януари 1984 г.	90
Фиг. 42. Нетно прехвърляне на ресурси към Латинска Америка (Окампо)	91
Фиг. 43. Поскъпване на ¥ спрямо \$ от посещението на Кисинджър в Китай до Базелското споразумение	96
Фиг. 44. Индексът Никей 225 до Базелското споразумение	100
Фиг. 45. Индексът Никей 225 от подписването на Базелското споразумение до влизането му в сила	100
Фиг. 46. Индексът Никей 225 от подписването на Базелското споразумение до юли 2018 г.	101

Фиг. 47. Япония: реална норма на възвръщаемост и геополитически събития	103
Фиг. 48. Годишен темп на растеж и доход на глава от населението в Куба, 1970–2020 г.	114
Фиг. 49. САЩ поемат оттам, където е спрял Отряд 731.....	126
Фиг. 50. „Международната общност“	132
Фиг. 51. Потребление на енергия и стоки на глава от населението	143
Фиг. 52. Военни разходи за 2020 г.	153
Фиг. 53. Военни разходи Г-7 спрямо РИК	154
Фиг. 54. Карта на Свободния свят на деколонизирана Русия	163
Фиг. 55. Бази на САЩ около Иран, 2012 г.	178
Фиг. 56. Бази на САЩ около Китай	184
Фиг. 57. Мнения на САЩ за Китай, 2005–2020 г.	194
Фиг. 58. Обменен курс евро към рубла, 16 февруари – 28 октомври 2022 г.	198
Фиг. 59. Глобални инвестиции в добива на нефт и газ	201
Фиг. 60. Световно потребление на енергия в милиарди тонове нефтен еквивалент	202

СПИСЪК С ТАБЛИЦИ

Табл. 1. Най-големи износители на опаковани стоки по стойност, 2007 г.	25
Табл. 2. Топ износители на контейнеризирани товари, 2007 г.	25
Табл. 3. Видове енергия, цени и темпове на растеж през 1973 г. и 2020 г.	36
Табл. 4. Атомна електроцентрала „Фукушима“	40
Табл. 5. Сравнение на финансовите показатели на Русия и Съединените щати	84
Табл. 6. Сравнение на рейтингите на Русия и Съединените щати	84
Табл. 7. Реални икономики на избрани държави	112
Табл. 8. Китайски спрямо европейски морски експедиции	141
Табл. 9. Пример за участие на водещи хедж фондове в медийни компании	150
Табл. 10. Дялово участие на хедж фондовете „Вангард“, „БлекРок“, „Стейт Стрийт“ и „Т. Роу Прайс“ в най-големите банки в САЩ	208
Табл. 11. Десетте страни с най-големи запаси от природен газ и нефт в края на 2020 г.	216

СПИСЪК СЪС СНИМКИ

	Снимка 1. Конгоанци с отрязани крайници	135
	Снимка 2. Моряци от британския и американския флот се предават на иранския флот, юни 2004 г.	179
	Снимка 3. Иран пленява американски дрон, декември 2011 г.	180
	Снимка 4. Моряци от военноморските сили на САЩ се предават на иранските военноморски сили, юни 2016 г.	180
	Снимка 5. Иран сваля американски дрон, юни 2019 г.	181
	Снимки 6а и 6б. Сателитни снимки на района на американската военновъздушна база „Айн ал-Асад“ преди и след атаката, януари 2020 г.	181
14	Снимка 7. Анализ на спътникова снимка на атаката срещу военновъздушната база „Айн ал-Асад“, януари 2020 г.	182
	Снимки 8а и 8б. (205 стр.) Летище Кабул, 16 август 2021 г.: Афганистанци на пистата и изпадащи от самолета	189
	Снимка 9. Бжежински с „бореца за свобода“ (Бин Ладен)	190
	Снимка 10. Като продължение на дългогодишната колониална традиция: САЩ крадат сирийския петрол	190
	Снимка 11. Четиримата конници на апокалипсиса, Виктор Михайлович Васнецов, църква „Свети Владимир“, Киев, 1887 г.	209

ВЪВЕДЕНИЕ

След разпадането на Съветския съюз светът бе обхванат от геополитически сътресения.

През 90-те години на XX в. геостратегическият фокус на Запада беше насочен към премахване на възможността за възраждане на Русия като велика сила; бяха възприети двойствени политически и икономически подходи.

В политическо отношение това се отнася по-специално до историческата сфера на влияние на Русия в Източна Европа, Кавказ и новосъздадените централноазиатски републики. Това доведе до асимилиране на страните от Варшавския договор в НАТО, две чеченски войни и до сближаване на политическите системи на централноазиатските републики със Запада.

Икономическото разграждане беше управлявано от „шоковата терапия на момчетата от Харвард“¹, която беше наречена „икономически геноцид“² и остави руските ресурси под контрола на няколко олигарси, свързани със Запада.

В края на 90-те години на XX в. Русия бе слаба, банкрутирала държава с незначително влияние в света. Положението ѝ в началото на хилядолетието бе обобщено най-добре от Джефри Тейлър^А през 2001 г:

Вътрешните противоречия в хилядолетната история на Русия са довели до това тя да се свие демографски, да отслабне икономически и вероятно да се разпадне териториално. Драмата наближава своя край и до няколко десетилетия Русия ще представлява интерес за останалия свят не повече от всяка страна от Третия свят с изобилие от ресурси, обеднял народ и корумпирано правителство. Накратко, като велика сила Русия е свършена.³

След като „приключи“ с Русия, вниманието се насочи към Китай като потенциална жертва на глобалната хегемония на Запада. Тъй като енергията е жизненоважна за народите, а Китай е с енергиен дефицит, се смяташе, че възможността да се контролират световните енергийни ресурси, морските пътища и тесните проливи към Китай ще попречи на страната да оспори западната глобална хегемония. Затова през първите две десетилетия на хилядо-

^А Автор и журналист, роден в САЩ. Кореспондент за Русия на списание „Атлантик Монтли“. (Всички бележки под линия, освен изрично упоменатите, са на преводача.)

летието Западът се съсредоточаваше върху контрола над енергийните ресурси на Западна Азия и Северна Африка и управляването на Ормузкия проток и пролива Баб ел Мандеб.

В тази книга се анализира геополитическата борба след разпадането на СССР, за да се даде представа за нейния край. Геополитическият анализ изискваше да се направи исторически преглед и анализ на финансовите системи, създадени на конференцията в Бретън Удс, които продължават да държат надмощие в световната икономика, и как тези финансови системи се използват като мощен геополитически инструмент. Необходим беше и икономически анализ, основан на производството на реални стоки, глобалната енергийна динамика и съюзите и стратегиите на ключовите световни играчи:

- Западна Европа и нейните разклонения в Северна Америка, Австралия и Нова Зеландия.
- Русия, Иран и Китай, противниците на западната хегемония, както и страните от Глобалния юг.

За повечето хора разпадането на Съветския съюз през 1991 г. означаваше поражение на комунизма и победа на свободния свят. Някои от тях изпаднаха в такава еуфория, че обявиха това за край на историята, както направи Франсис Фукуяма в прочутия си труд от 1992 г. „Краят на историята и последният човек“. Както ще бъде показано в този труд, събитията през трите десетилетия след разпадането на Съветския съюз доказаха, че те са били само частично прави; това бе сигнал за края на хилядолетна история, датираща от Първия кръстоносен поход.

Това хилядолетие е период на западноевропейски експанзионизъм, грабеж и потисничество първоначално под формата на кръстоносни походи, когато папите са олицетворявали политическата власт. По-късно той прераства в колониализъм, когато властта на папите намалява, преминава в Свободен свят, когато колониализмът излиза от мода след Втората световна война, за да се стигне до днешната „международна общност“ след разпадането на Съветския съюз. Сегашният глобален геополитически сблъсък по същество е борба между колониалните сили, желаещи да запазят Бретън-Удската система, която улеснява изсмукването на богатството на народите, и суверенните нации, стремящи се към независимост и прекратяване на хилядолетното си потисничество.